

ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ

DE BELLO CIVILI

ΒΙΒΛ. Γ' ΚΕΦ. 82-104

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ, ΠΙΝΑΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ, ΧΑΡΤΟΥ
ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β' ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΙΜΑΤΑ ΔΡ. 1,50

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΝ ΛΕΠΤΑ 30

400

ΑΔΕΙΑ ΚΥΚΛΟΦ. 16-9-20

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1920

ΙΣΤ
ΛΑΤ
1920

ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ
DE BELLO CIVILI

ΒΙΒΛ. Γ' ΚΕΦ. 82-104

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ

ΥΠΟ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β' ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1920

18770

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

DE BELLO CIVILI

DE BELLO CIVILI

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΤΗ, ΜΑΚΑΡΙΑ, ΨΥΧΗ,
ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΥΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

THE MAKARIA PSYCH

THE LA PEYTHIS MHTROS MOY

Βίος Καίσαρος *

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ (C. Iulius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοϊντιλίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π. Χ.

Ὁ Καίσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἤτταν τῆς μερίδας τοῦ Μαρίου (83-82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενῆς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνήγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰουλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἤγειτο τοῦ δημοτικοῦ κόμματος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., ἦται ἄγων ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσε εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρχισε καὶ τὸ πολιτικὸν καὶ ῥητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βρούτον μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληγιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Καὶ σύ, τέκνον, Βρούτε;» Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μάρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76-75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος (ἢ τὸν Μόλωνα) ἐκ τῶν κορυφαίων ῥητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίης (quaestor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63, ὑπατεύοντας τοῦ Κικέρωνος, μέγας ποντίφιξ, τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστρατήγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὑπάτος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58-50 ἀνθύπατος ἐν Γαλατίᾳ (pro consule), τὴν ὁποίαν ὑπέταξέ καὶ ἔπειτα ὠργάνωσεν, ἀποδᾶς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ

* Σακελλαροπούλου, Συνοπτ. Ἱστορ. τῶν Λατιν. Γραμμ. σελ. 93 ἐξ.

ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Δύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικός, ἱστορικὸς συγγραφεὺς, ποιητὴς καὶ γραμματικὸς.

Ἔργα τοῦ Καίσαρος

Τὸ κύριον καὶ σφισζόμενον ἔργον τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii («ὕπομνήματα, ἑφημερίδες, ἑφήμεροι ἀναγραφαί»), τὰ ὅποια συνήθως ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα.

Οἱ commentarii εἶναι δύο κεχωρισμένοι συγγραφαί: commentarii de bello Gallico (περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello civili (περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι διηρημένοι εἰς 7 βιβλία (τὸ 8^{ον} εἶναι τοῦ Ἰρτίου) ἀναφέρονται εἰς τὰ γεγονότα τῶν ἐπτὰ πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καίσαρ ἐν τῇ Γαλατίᾳ (58-51 π. Χ.), οἱ δὲ δεῦτεροι διηρημένοι εἰς 3 βιβλία ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα (49-48 π. Χ.) τοῦ ἐμφυλίου¹ πολέμου, μέχρι τοῦ λεγομένου Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου.

Ἐισαγωγὴ εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀπομνημονεύματα²

I. Ὅτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολονότι εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζήλοτυπίαν καὶ τὴν ὀψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του, καὶ οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐχρησιμοποίησαν αὐτὰ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἄγροι εἰς τοὺς παλαιούς στρατιώτας (veterani), ἀπῆλθην ἐν τῇ Συγκλήτῳ ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, τὰ ὅποια ἐξηνάγ-

¹ Βερτολίνη-Λάμπρου Ῥωμ. Ἱστορ. τ. Α'. σελ. 636-48.

² Κατὰ τὴν ἐκδ. Kraner-Hofmann-Meusel.

κασαν αὐτὸν νὰ στραφῆ εἰς τὸ δημοτικὸν κόμμα, ἵνα κατορθώσῃ τὴν ἐπιπέμφισιν τῶν προτάσεών του.

Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καίσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἰσπανίας ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστράτηγος (propraetor), ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὅθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις. Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ἕμως διότι ὁ Καίσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὸν ὡς ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπηίου. Οὕτω συνεστάθη (τῷ 60 π. Χ.) ἡ πρώτη τριανδρία (triumviratus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (ὅπως μὴ ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπραχθῆ τι τὸ ἀπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίπερ πολεμοῦμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνυπάτου του Μάρκου Βιβούλου, κατώρθωσεν ὁ Καίσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδίᾳ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπηίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα, τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος, ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν (publicanos) ῥωμαίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπηῖος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνούμενης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καίσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia) ἔλαβε (τῷ 55 π. Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpina) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξανηκασθῆ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἣτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Ταιουτοτρόπως ὁ Καίσαρ ἐπέτυχέ νὰ συντριβῆ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοτικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Καίσαρ ἐπὶ ἐννέα ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτω εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τοῦναντίον ὁ Πομπήιος, ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας ἣτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἔγινεν ἔτι στενωτέρα, ὁσημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ δημοτικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξῦ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος, μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν Lucca, BA. τῆς Pisa) περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὁπαδῶν των. Ἐλήφθησαν γενναῖαι ἀποφάσεις, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ἦτο νὰ ἐκλεγῶσιν ὕπατοι διὰ τὸ ἔτος 55 ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσοσ. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ μὲν πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἐξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ καταβάλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἦδη, τούτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποτεταγμένος βοηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ῥῆξις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 54 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. «Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας» λέγει ὁ Ῥωμαῖος ἱστορικὸς Φλώρος, «διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζηλία των εὐθὺς ἐξερράγη. Ἦδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὑποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρὺ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζηλίᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὡσεὶ ἡ τύχη τόσου ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποίησῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἄλλ' ἄφ' ἐτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω

θὰ ἀπηλλάσσεται ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον τὸν ἐπικινδυνότατον τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἐτέρου ἐξεμηδένιζε. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολύκροτοι ἔριδες μεταξύ τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π. Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὕπατος ὁ Πομπήιος καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς Συγκλήτου τὴν ἀδειαν νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καίσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπαιτείαν (πρὸ 52) ἔκκαμε ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων τοῦ *de vi* (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ *de ambitu* (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοῦλάχιστον νόμος ἦτο ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχὴν του, μολοντί ἐσκόπευε νὰ μένῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἴνα δὲ περιβάλλῃ ἡ Σύγκλητος, διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν πρᾶξιν του ταῦτην ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (*lex Pompeia de provinciis*), δι' οὗ οἱ ὕπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὤφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ἀναλάβωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας τῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς τῶν, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν 5 ἐτῶν. Οὕτω πως τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἠλπίζεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καίσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (*sine imperio*) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν εὐχερῶς καὶ νὰ μηνυθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ οὗτος, χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ καὶ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καίσαρα εἰς πολὺ ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetorix ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας του, αἵτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίξῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καίσαρ νόμον, κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (*lex decem tribunorum*) παρακινηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτόν,

ut absenti sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus experiri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes. 26).¹ Οἱ Πομπηϊανοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, ἕτερον νόμον (de iure magistratuum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ πρόνομον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπηϊός τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ' ἔπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου ἕμως οὕτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. ε. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῆ ὁ Καίσαρ ἐκ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὠρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατίᾳ πόλεμος εἶχεν ἤδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρέσιαις, ἂν ἦτο ἀπών, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο privilegium εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατορθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου μόνον ἢ μία πρότασις, νὰ ἀρχίσῃ δηλαδὴ κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἢ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῆ αὕτη πρὶν ληφθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προεμηνύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καίσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβόνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνειδήτος οὗτος, ἀλλ' εὐφυῆς ἀνὴρ, διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνηται ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτίσας τὴν εὐνοίαν τούτου, εὔρε κατάλληλον πρόφασιν ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνο-

¹ Παρεσκευάσε (Πομπηϊός) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόντι (Καίσαρι) τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκει (= ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὠρισμένῳ χρόνῳ), αἰτῆσαι. Δίων Κάσσ. ΧΙ, 51.

μίξετο ἔνθερμος ὀπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν 1 Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὠρισμένα διασκέψεις κατῶρθωσεν, προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὁπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (discessus senatus). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανήρχισεν ἡ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφοτέροι ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπήτει τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενῆς τότε ὢν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ. Ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος, θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν, ἐζήτησεν οὐχ ἄνευ ὑστεροβουλίας διὰ τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῆ αὕτη. Οὕτω ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, μὴδ' αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος ἐξαιρουμένων, ἀλλ' ἡ πρότασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἠνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμεν ἔνστασιν ἕτερος δήμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μακρὰ καὶ ταραχώδεις αὗται διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῆ τι ὀριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμῳς ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησεν ἐπιτηδείως οἱ Πομπηϊανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα τοῦ Κουρίωνος ἡ εὐφυΐα. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπέλουν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπρεπεν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῆ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐπωφεληθεὶς ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε παρ' ἑκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν ἐνὸς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφοτέροι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) δανείσει εἰς τὸν Καίσαρα ἓνα λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν τούτου, οὕτως ὥστε ὁ Καίσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῆ δύο λεγεῶνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμῳ αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ἠϋξάνον, ἐπειδὴ οἱ δύο οὗτοι λε-

γεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηϊανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοϊντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαίρεσαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηϊανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος ἐξελέγησαν ὑπατοὶ καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὐρέθησαν, οἱ δύο δὴμαρχοὶ Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντος Κάσσιος Λογγίνος.

10. Ἴσως ἕνεκα τῆς τοιαύτης ἐκδόσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει, ἵνα προπαρασκευασθῇ διὰ τὸν ἄφευκτον ἀγῶνα, ἦλθεν ὁ Καίσαρ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπ' οἰωγοῖς ἱερέως» (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (τ. ἔ. Αὐγούστου) εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὄλον τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpina). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἄνω Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο ὅτι, κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθροίζοντο ἐν Πλακεντία 4 λεγεῶνες, ὅτι οἱ λοιποὶ λεγεῶνες θὰ ἠκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγετο ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγῶν. Ἐπι τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ὑπατοὺς Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ προσκληθῶσιν εὐθύς οἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθέντες δύο λεγεῶνες εἰς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογία καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας ἡ ἀρχηγία ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Οὐδὲν ὁμῶς ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐκυμαίνεται, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐμπαίωγε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ὑπατοὺς διὰ φανεράς ὑπερδόσεως τῆς ἀρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολήν καὶ ὁ Κουρίων, ἀφ' ἐνός μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἐαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καίσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ εἰς

τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατόν του καὶ εἶχε διατάξει τὸν δέκατον τρίτον λεγεῶνα νὰ πορευθῆ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ διατρεχόντων τάχιστα εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ὅθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξὺ τῶν κορυφαίων τῶν κομμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος πρὸς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου (ultimatum). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλήτου τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 49 π.Χ., ἦτις, μετ' ἄλλας ταραχῶδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένους ἡμέρας, κατέφυγε τέλος τὴν 7 Ἰανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, δι' οὗ ἐσχάτου συγκλητικῆς δόγματος ἀνετίθετο ἡ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διήλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουδίκωνα ποταμόν, ὅστις διορίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ὑπεῖπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνερρίφθω κύβος» (Πλουτάρχ. β. Καῖσ. 32. 6. Πομπ. 60. Suet. Caes. 32 iacta alea est).

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (bellum civile), περὶ τοῦ ὁποίουπραγματεύονται τὰ ὑπομνήματα τοῦ Καίσαρος.

**Περιεχόμενον τῶν ὑπομνημάτων
τοῦ Καίσαρος de bello civili**

- Βιβλ. I.** Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. Ἐκρηγξίς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενδησίου. Ἐκδιώξεις τῶν Πομπηϊανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ.
- Βιβλ. II.** Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὀριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας. Ἀνακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος. Ἦττα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.
- Βιβλ. III.** Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηϊοῦ, εὐρισκομένου ἐν Ἑλλάδι ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων Μαρτίου τοῦ 49 π. Χ. Διαπεραλίωσις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἥπειρον (4 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἦττα τοῦ Καίσαρος περὶ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου—6 Ἰουλίου τοῦ 48) ἄφιξις τούτου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδίωξις τοῦ Πομπηϊοῦ καὶ φυγὴ αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλοῦσιον τῆς Αἰγύπτου. Δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἄφιξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπηϊοῦ. Ἐναρξίς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (48).

**Προεισαγωγικά εἰς τὸ 82^{ον} κεφάλαιον
τοῦ III βιβλίου**

Ὁ Καίσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχας ἀνεγνώρισεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν πλέον καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο διὰ νὰ ζήσωσι νὰ τρίβωσι ρίζας πρὸς κατασκευὴν εἰδους ζύμης.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπειλεῖ τὸν Καίσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηϊοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεόνων ὁ πενθερὸς τούτου Σικίτων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δο-

μιτίου Καλδίνου ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἀπὸ τῆς 6 Ἀπρι-
λίου τοῦ 48, εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων καὶ 500 ἵππέων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Καίσαρ, φρονῶν ὅτι, ἐὰν μετέθετον
ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος,
θα ἐξηνάγκαζε τὸν Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θα
παρείχετο εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς θέ-
σεις του καὶ νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ἔθεν κατ' ἀρχὰς διηυθύνθη ὁ Καίσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν
(7 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοι-
λάδος τοῦ Ἀφίου καὶ διὰ τοῦ ὄρους Λάκιμονος (διαβάσεως Μετσόβου),
ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημε-
ρινὴν Καλαμπάκκην), ἔνθα συνηντήθη τὴν 24 Ἰουλίου μετὰ τοῦ Δο-
μιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ἰσχυρὰν πόλιν
Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι), ἦν μετὰ σύντομον
πολιορκίαν ἐκυρίευσε καὶ ἐλεηλάτησε (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην
διηυθύνθη εἰς τὴν πόλιν Μητρόπολιν (παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον
τῆς Καρδίτσας), ἣτις καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (τὴν 27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, μαντεύσας τὸ σχέδιον τοῦ Καί-
σαρος ἠκολούθησεν κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου μέχρι
τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν. Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστάς τῆς
καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος, διὰ τῆς Ἡρακλείας τῆς Λυγκησιτίδος
(νῦν Μοναστηρί, Βιτώλια), διὰ τῆς Κέλλης μέχρι τοῦ Ἀλιάκιμονος
καὶ διὰ τῆς αὐτῆς δι' ἣς καὶ ὁ Σκιπίων ὁδοῦ, ἔφθασε τὴν 1 Αὐγού-
στου εἰς Λάρισαν. Ἐκεῖ συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

Ὁ Καίσαρ, εὐρῶν ἐπιτήδειον παρὰ τὴν Φάρσαλον τόπον,
ἔνθα τὰ γεννήματα ἦσαν σχεδὸν ὄριμα, ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε ἐκεῖ
νὰ προσελκύσῃ τὸν Πομπήιον πρὸς μάχην, ἣτις ἐπέπρωτο νὰ
μεταβάλλῃ τὴν ἐλευθέραν πολιτείαν εἰς αὐτοκρατορίαν.

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

Προπαρασκευαί

82
92 LXXXII.* Pompeius paucis diebus in Thessaliam
pervenit contionatusque apud cunctum exercitum suis
agit gratias, Scipionis milites cohortatur, ut parta iam
victoria praedae ac praemiorum velint esse participes,
receptisque omnibus in una castra legionibus suum cum
Scipione honorem partitur classicumque apud eum cani
2 et alterum illi iubet praetorium tendi. Auctis copiis Pom-
pei duobusque magnis exercitibus coniunctis pristina
omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari re-
3 ditum in Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius
tardius aut consideratius faceret, unius esse negotium
diei, sed illum delectari imperio et consulares praeto-
4 riosque servorum habere numero dicerent. Iamque inter
+ se palam de praemiis ac sacerdotiis contendebant in
+ annosque consulatum definiebant, alii domos bonaque
5 eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magna
+ que inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne
Lucili Hirri, quod is a Pompeio ad Parthos missus
esset, proximis comitiis praetoriis absentis rationem
haberi, cum eius necessarii fidem implorarent Pompei,
praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne per eius
+ auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

κ 1 LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius,
Scipio Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus

* Κατά την στερεότ. έκδ. τοῦ Bernhard Dinter.

ad gravissimas verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aetatis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatemque iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam L. Afranium proditionis exercitus Acutius Rufus apud Pompeium, quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio dixit, placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in re militari praestitissent, unam fore tabellam, qui liberandos omni periculo censerent, alteram, qui capitis damnant, tertiam qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis agebant nec, quibus rationibus superare possent, sed, quem ad modum uti victoria deberent, cogitabant.

LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo satis perspectum habere militum animum videretur, temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exercitum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progrediretur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius tamen institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesignanis

electos mutatis ad pernicitatem armis inter equites proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quo-
 4 que eius generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum mille etiam apertioribus
 locis VII milium Pompeianorum impetum, cum adesset
 5 usus, sustinere auderent neque magno opere eorum
 multitudine terrentur. Namque etiam per eos dies
 proelium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem ex duobus cum quibusdam interfecit.

1 LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspectans, si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione ad pugnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret semper-
 3 que esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum quotidianis itineribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis dato tabernaculisque detensis animadversum est, paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco
 5 posse dimicari videretur. Tunc Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, *Differendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut semper depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati; non facile occasionem postea reperiemus*, confestimque expeditas copias educit.

1 LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum

est, suorum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam in consilio superioribus diebus dixerat, prius, quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent plerique admirati, 2
Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proelium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturas confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris cornu ab latere aperto aggredierentur et circumventa ab tergo acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tantum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent 5
 animo parati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitavissent, ne usu manumque reliquorum opinionem fallerent.

LXXXVII. **N**unc Labienus excepit et, cum Caesaris copias despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret. *Noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus superest; magna pars deperit, quod accidere tot proeliis fuit necesse, multos autumni pestilentia in Italia consumpsit, multi domum discesserunt, multi sunt relictos in continenti. An non audistis, ex iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brundisii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum annorum*

in citeriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex coloniis Transpadanis. Ac tamen, quod fuit
 5 *roboris, duobus proeliis Dyrrachinis interiit.* Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, hortatus est.
 6 Hoc laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reliquis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt in consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est; ac iam animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam perito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

Περιγραφή τῆς μάχης

1 LXXXVIII.⁸⁸ Caesar, cum Pompei castris appropinquasset, ad hunc modum aciem eius instructam
 2 animadvertit. Erant in sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensionis ex senatusconsulto, quarum una prima, altera tertia appellabatur; in
 3 eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Scipio cum legionibus Syriacis tenebat. Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissimas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem medianam et cornuque interiorerum numeroque cohortes CX expleverat. Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex beneficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant; quae tota acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam impeditis ripis munitabat; quam ob causam cunctum equitatum, sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

LXXXVIII. Caesar superius institutum servans X. 1
 legionem in dextro cornu, nonam in sinistro colloca-
 verat, tametsi erat Dyrrachinis proeliis vehementer at-
 tenuata, et huic sic adiunxit octavam, ut paene unam
 ex duabus efficeret, atque alteram alteri praesidio esse
 iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas habebat, quae 2
 summa erat milium XXII; cohortes duas castris praesi-
 dio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sul- 3
 lam, media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse con- 4
 tra Pompeium constitit. Simul his rebus animadversis, 4
 quas demonstravimus, timens, ne a multitudine equi-
 tum dextrum cornu circumveniretur, celeriter ex tertia
 acie singulas cohortes detraxit atque ex his quartam
 instituit equitatuque opposuit et, (quid fieri vellet,
 ostendit monuitque,) eius diei victoriam in earum co-
 hortium virtute constare. Simul tertiae aciei totique 5
 exercitui imperavit, ne iniussu suo concurreret: se, cum
 id fieri vellet, vexillo signum daturum. X

X Νίκη τοῦ Καίσαρος

LXXXIX. Exercitum cum militari more ad pug- 1
 nam cohortaretur suaque in eum perpetui temporis of-
 ficia praedicaret, imprimis commemoravit, testibus se
 militibus uti posse, quanto studio pacem petisset, quae
 per Vatinium in colloquiis, quae per Aulum Clodium
 cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum cum
 Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se um- 2
 quam abuti militum sanguine neque rempublicam al-
 terutro exercitu privare voluisse. Hac habita oratione 3
 exposcentibus militibus et studio pugnae ardentibus
 tuba signum dedit. X

1 LXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, qui superiore anno apud eum primum pilum in
 2 legione X duxerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, *Sequitur me*, inquit, *manipularis mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam constituistis, operam date. Unum hoc proelium superest; quo confecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem
 3 recuperabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosequuti. X*

1 ✓ LXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut satis esset ad concursum utriusque exercitus.
 2 Sed Pompeius suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringere-
 3 retur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immis-
 4 sis telis occurrissent, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae
 5 studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt. ✓ 21/3/22.

LXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum in- 1
 festis pilis procucurrissent atque animadvertissent, non
 concurri a Pompeianis, usu periti ac superioribus pug-
 nis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad me-
 dium fere spatium constiterunt, ne consumptis viribus
 appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio
 ac rursus renovato cursu pila miserunt celeriterque,
 ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Ne- 2
 que vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela
 missa exceperunt et impetum legionum tulerunt et or-
 dines conservarunt pilisque missis ad gladios redierunt.
 Eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut 3
 erat imperatum, universi procucurrerunt, omnisque
 multitudo sagittariorum se profudit. Quorum impetum 4
 noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus
 cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se tur-
 matim explicare aciemque nostram a latere aperto cir-
 cumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertit, quar- 5
 tae aciei, quam instituerat sex cohortium, dedit signum.
 Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta vi 6
 in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo
 consisteret omnesque conversi non solum loco excede-
 rent, sed protinus incitati fuga montes altissimos pe-
 terent. Quibus summotis omnes sagittarii funditoresque 7
 destituti inermes sine praesidio interfecti sunt. Eodem 8
 impetu cohortes sinistrum cornu pugnantibus etiam
 tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt
 eosque a tergo sunt adortae. X

LXXXIII. Eodem tempore tertiam aciem Caes- 1
 ar, quae quiescens fuerat et se ad id tempus loco tenuerat,
 procurrere iussit. Ita cum recentes atque integri defes- 2

sis successissent, alii autem a tergo adorirentur, susti-
 nere Pompeiani non potuerunt atque universi terga
 3 verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab iis co-
 hortibus, quae contra equitatum in quarta acie colloca-
 tae essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in coh-
rus Nov 4 tandis militibus pronuntiaverat. Ab his enim primum
 equitatus est pulsus, ab isdem factae caedes sagittario-
 rum ac funditorum, ab isdem acies Pompeiana a si-
 nistra parte [erat] circumita atque initium fugae factum.
 5 Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum vidit atque
 eam partem, cui maxime confidebat, perterritam ani-
 madvertit, aliis quoque diffisus acie excessit protinus-
 que se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos
 in statione ad praetoriam portam posuerat, clare, ut
 milites exaudirent, *Tuenini, inquit, castra et defen-*
dite diligenter, si quid durius acciderit. Ego reli-
quas portas circumeo et castrorum praesidia con-
 6 *firmiter.* Haec cum dixisset, se in praetorium contulit,
 summae rei diffidens et tamen eventum expectans.

1 LXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum
 compulsis nullum spatium perterritis dare oportere exi-
 stimans milites cohortatus est, ut beneficio fortunae ute-
 2 rentur castraque oppugnarent. Qui, etsi magno aestu
 (nam ad meridiem res erat perducta), tamen ad omnem
 3 laborem animo parati imperio paruerunt. Castra a co-
 hortibus, quae ibi praesidio erant relictas, industrie
 defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barba-
 4 risque auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites,
 et animo perterriti et lassitudine confecti missis pleri-
 que armis signisque militaribus magis de reliqua fuga
 5 quam de castrorum defensione cogitabant. Neque vero

diutius, qui in vallo constiterant, multitudinem telorum
sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus locum re-
liquerunt, profinusque omnes ducibus usi centurioni-
bus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad
castra pertinebant, confugerunt.

LXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichi-
las structas, magnum argenti pondus expositum, recen-
tibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam
Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera,
multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victo-
riae fiduciam designarent, ut facile existimari posset,
nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non neces-
sarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac pa-
tientissimo exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, cui
semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pom-
peius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum
nactus detractis insignibus imperatoris decumana
porta se ex castris eiecit profinusque equo citato Lari-
sam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate
paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non in-
termisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit na-
vemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur,
querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo ge-
nere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae
facto paene proditus videretur.

96 LXXXVII. Caesar castris potitus a militibus con-
tendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi fa-
cultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere
circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat
sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis
eius Larisam versus se recipere coeperunt. Qua re anim-

adversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioremque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia 4 passuum VI aciem instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem + flumen sublebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi 4 totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclisit, ne 5 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de deditioe missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

1 98. LXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte conserant, ex superioribus locis in planiciem 2 descendere atque arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passisque palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt, consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua locutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibusque suis commendavit, ne qui eorum violaretur, 3 neu quid sui desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias occurrere et eas, quas secum duxerat, in vicem requiescere atque in castra reverti + iussit eodemque die Larisam pervenit. V. Eub 35w.

1 99 LXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desideravit, sed centuriones, fortes viros, circiter xxx 2 amisit. Interfectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. (Neque id fuit falsum, quod ille in 3 pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Caesar existi-

X mabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex 4
 Pompeiano exercitu circiter milia XV cecidisse videban-
 tur, sed in deditionem venerunt amplius milia XXIII
 (namque etiam cohortes, quae praesidio in castellis fue-
 rant, sese Sullae dediderunt), multi praeterea in finitimas
 civitates refugerunt, signaque militaria ex proelio ad
 Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Domi- 5.
 tius ex castris in montem refugiens, cum vires eum las-
 situdine defecissent, ab equitibus est interfectus. X

(Τελευταῖαι κατὰ Θάλασσαν ἐπιχειρήσεις
 τῶν Πομπηϊανῶν)

100. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brun- 1
 disium venit eademque ratione, qua factum a Libone
 antea demonstravimus, insulam obiectam portui Brun-
 disino tenuit. Similiter Vatinius, qui Brundisio prae- 2
 erat, tectis instructisque scaphis elicuit naves Laelia-
 nas atque ex his longius productam unam quinquere-
 mem et minores duas in angustiis portus cepit, item-
 que per equites dispositos aqua prohibere classarios
 instituit. Sed Laelius tempore anni commodiore usus 3
 ad navigandum onerariis navibus Coreyra Dyrrachio-
 que aquam suis supportabat neque a proposito deter- 4
 rebatur, neque ante proelium in Thessalia factum
 cognitum aut ignominia amissarum navium aut ne-
 cessariarum rerum inopia ex portu insulaque expelli
 potuit. X

CI. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Sy- 1
 rorum et Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et
 cum esset Caesaris classis divisa in duas partes dimi-

diae parti praesset P. Sulpicius praetor Vibone ad
 fretum, dimidiae M. Pomponius ad Messanam, prius
 Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam Pompo-
 2 nius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum
 nactus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno
 vento et secundo completas onerarias naves taeda et
 pice et stupa reliquisque rebus, quae sunt ad incendia,
 in Pomponianam classem immisit atque omnes naves
 3 incendit XXXV, e quibus erant XX constratae. Tantusque
 eo facto timor incessit, ut, cum esset legio praesidio
 Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso
 tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispo-
 sitos equites essent allati, existimabant plerique futu-
 4 rum fuisse, uti amitteretur. Sed oportunissime nuntii
 allatis oppidum est defensum; Cassiusque ad Sulpi-
 cianam inde classem profectus est Vibonem, applica-
 5 tisque nostris ad terram navibus circiter XL propter
 eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] se-
 cundum nactus ventum onerarias naves praeparatas ad
 6 incendium immisit, et flamma ab utroque cornu com-
 presa naves sunt combustae quinque. Cumque ignis
 magnitudine venti latius serperet, milites, qui ex ve-
 teribus legionibus erant relictis praesidio navibus ex
 7 numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua
 sponte naves conscenderunt et a terra solverunt impe-
 tuque facto in Cassianam classem quinquere mis duas,
 in quarum altera erat Cassius, ceperunt, sed Cassius
 exceptus scapha refugit; praeterea duae sunt depressae
 7 triremes. Neque multo post de proelio facto in Thes-
 salia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret:
 nam ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris

arbitrabantur. Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit. X

Πομπηίου φυγή και θάνατος

CII. Caesar omnibus rebus relictis persequen- 1.
 dum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes
 se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias
 et bellum renovare posset, et quantumcumque itineris
 equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legio-
 nemque unam minoribus itineribus subsequi iussit.
 Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, 2.
 uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque
 Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum aver- 3.
 tendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut
 quam diutissime longioris fugae consilium occultaret,
 an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam
 tenere conaretur, existimari non poterat. X Ipse ad an- 4.
 coram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli
 hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corro-
 gata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et
 Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate re- 5.
 tentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam
 atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu 6.
 omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui
 illic negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui
 causa nuntiosque dimissos ad eos, qui se ex fuga in
 finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam
 adirent: id si fecissent, magno eorum capitis periculo
 futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno 7
 consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis
 aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium

sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves
8 solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur. ✓

1 NCIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito
adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere
ad militarem usum in naves imposito duobusque mili-
bus hominum armatis, partim quos ex familiis socie-
tatum delegerat, partim a negotiatoribus coëgerat,
quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existi-
2 mabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolomaeus,
puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum
gerens, quam paucis ante mensibus per suos propin-
quos atque amicos regno expulerat; castraque Cleopa-
3 trae non longo spatio ab eius castris distabant. ✕ Ad eum
Pompeius misit, ut pro hospitio atque amicitia patris
Alexandria reciperetur atque illius opibus in calami-
4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto le-
gationis officio liberius cum militibus regis colloqui
coeperunt eosque hortari, ut suum officium Pompeio
5 praestarent neve eius fortunam despicerent. In hoc
erant numero complures Pompei milites, quos ex eius
exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam tra-
duxerat belloque confecto apud Ptolomaeum, patrem
pueri, reliquerat.

1 CIIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui
propter aetatem eius in curatione erant regni, sive ti-
more adducti, ut postea praedicabant, sollicitato exer-
citu regio, ne Pompeius Alexandriam Aegyptumque

occuparet, sive despecta eius fortuna, ut plerumque in calamitate ex amicis inimici existunt, his, qui erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad regem venire iusserunt; ipsi clam consilio inito Achil-² lam praefectum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium tribunum militum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his liberaliter ipse ap-³ pellatus et quadam notitia Septimii productus, quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam parvulam conscendit cum paucis suis: ibi ab Achilla et Septimio interficitur. Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in custodia necatur.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

- Achillas, ae. Ἀχιλλᾶς. Ἀνώτερος ὑπάλληλος καὶ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Πτολομαίου, εἰς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104,2,3).
- Acutius Rufus. Ἦτο Πομπηϊανός. Κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Δεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83,2), ἵνα ἀποκλεισθῇ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.
- Aegyptus, i θ. Αἴγυπτος (104,1). Ἦτο τότε μὲν ἀκόμη βασιλείον ὑπὸ τοῦς Πτολομαίους, πράγματι ἕμως φόρου ὑποτελῆς εἰς τοῦς Ῥωμαίους.
- L(ucius) Afranius (83,2 88,3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀρεῖθη ἐλεύθερος. Ὡδήγησε κοόρτεις τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).
- Alexandria, ae θ. Ἀλεξάνδρεια (10,3. 3. 5 104,1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300,000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.
- Allobrox, dgis. Ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν, ὀνόματι Egus, φωνεῦται ἐν ἵππομαχίᾳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (84,5). Πληθ. Allobroges, um. Κελτικὸς λαὸς οἰκῶν τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ῥοδανοῦ, Ἰσάρεως καὶ τῆς λίμνης τῆς Γενεύης χώραν (νῦν Dauphiné καὶ Savoyen).
- Amphipolis, is θ. (102,2,4). Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχωρι, τουρκ. Γενίκιοῦ). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοῦς Ῥωμαίους τῷ 168 π. Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).
- Antiochia, ae θ. (102,6). Πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ π. Ὀρόντου (νῦν τουρκ. Antaki). Ὅτε ἡ Συρία ἐγένετο Ῥωμ. ἐπαρχία, ὁ Πομπηϊὸς ἀφῆκε (τῷ 63) εἰς τοῦς Ἀντιοχεῖς τὴν αὐτοτελῆ τῶν πολιτικῆν σύνταξιν. Antiochenes, ium Ἀντιοχεῖς (102,6).

M(arcus). Antonīus Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Παρὰ τὴν Φάρσαλον διευθύνει τὸ ἀριστερόν κέρας (89,3).

T(itus) At(t)tīus Labiēnus (87,1). Οὗτος, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, μετέστη κατὰ τὴν ἐκρηξίν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.

Brundisium, i οὐ. (87,3. 100,1.2.3). Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν Brindisi Πρίντεζι). Πόλις εὐλίμενος ἐν Καλαδρία τῆς Ἰταλίας. Brundisīnus portus (100,1).

Q(uintus) Caecilīus Metellus Pius Scipīo (82,1. 83,1. 88,3. 90,1). Πατὴρ τῆς Κορνηλίας τῆς συζευθείσης (τῷ 54 π. X.) τὸν Πομπήιον. Ὑπὲρ τούτου ἐσχημάτισεν ἐν Συρίᾳ στρατὸν καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

C. (=Gaius) Cassīus Longīnus (101,1.4.6.7). Εἰς τῶν σπουδαιότερων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiāna classis (101,6).

Cilīces, um. Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101,1).

Cilīcia, ae θ. Κιλικία. Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν ὁρέων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἄμανοῦ (Τζεβέλ Βερεκέτ) πρὸς Α., καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου βωμαϊκὴ ἐπαρχία. Cilīciensis legio (88,3).

Cleopātra, ae θ. (103,2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολομαίου ΙΑ'. τοῦ Νόθου ἢ Ἀδλγητοῦ (80-51 π. X.), ἀδελφῆ πρεσβυτέρα τοῦ Πτολομαίου ΙΒ'. Διονύσου. Ἐκβλήθεισα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolomaeus.

A(ulus) Clodīus (90,1). Κοινὸς ὢν φίλος τοῦ Σικιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὥπως διαπραγματευθῆ τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης.

Coreyra, ae θ. (100,3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (Κόρκυρα) ἦτο τὸ στρατηγεῖον (ναυαρχεῖον) τοῦ Πομπηϊανοῦ στόλου.

L(ucius) Cornelīus Lentūlus Crīus (96,1. 102,7. 104,3). Ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Ἐχρημάτισεν ὕπατος τῷ 49 π. X.

P(ublīus) Cornelīus Lentūlus Spīnther ἢ Spīnther Lentūlus (83,1. 102,7). Ὁπαδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἀφίεται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφονεύθη ἐν τῇ παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχῃ.

P(ublīus) Cornelīus Sulla (89,3. 99,4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτωρος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.

C.(=Gaius) Crastīnus. Ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91,1. 99. 2. 3).

Cyprus, i θ. (102,5). Ἡ Κύπρος ἀπὸ τοῦ 57 π. X. ἦτο κτήσις ῥωμαϊκή.

L(ucīus) Domitīus Ahēnobarbus (83,1. 3. 99,5), Ἀηνόδαρβος. Σφοδρότατος ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.

Cn.(=Gnaeus) Domitīus Calvinus (89,3). Ὁπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ 2 λεγεώνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

Dyrrachium, ii οὐ. Δυρράχιον (νῦν Durazzo), ἡ πρόφηξ Ἐπίδαμνος (84,1. 87,4. 88,1). Ὁ σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας ἀπὸ τοῦ 229 π. X. ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Dyrrachina proelia (84,1. 87,4. 89,1. 100,3).

fretum Siciliæ (ἢ fretum Siculum ἢ Siciliense) καὶ ἀπλῶς fretum (101,1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν Faro di Messina).

A(ulus) Gabinus. Ἀνθύπατος ὢν τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸν θρόνον (τῷ 55 π. X.), τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, τὸν Πτολομαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αὔλητῆν. Μέρους τοῦ Πομπηϊανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρᾶς ἕνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολομαίου (103,5).

Gallia, ae θ. Γαλατία (87,2). Διηρεῖτο 1) εἰς Gallia citerior ἢ cisalprina (ἢ togāta) τ. ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν (87,4) ἐπὶ τῆς καιλᾶδος τοῦ Πάδου, νῦν Po, (87,2. 4), ἣτις ἀπὸ τοῦ 222 π. X. ἦτο ῥωμ. ἐπαρχία· ὑποδιηρεῖτο δὲ διὰ τοῦ Πάδου εἰς Gallia cispadana (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου) καὶ εἰς Gallia transpadana (πέραν τοῦ Πάδου. 87,4) καὶ 2) εἰς Gallia ulterior (87,2) ἢ transalprina τ. ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἀλπεων Γαλατίαν

(νῶν Γαλλίαν, Κάτω χώρας, τὰ Δ. τῆς Ἑλθετίας καὶ τῆς Γερμανίας).

Germania, ae θ. (87,1). Ἡ μεταξὺ τοῦ Ῥήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ (ἀτλαντικοῦ) Ὀκεανοῦ χώρα.

Graeci, ὄrum (102,2)=Macedōnes.

Hispanae cohortes (88,3). Αὐταί, σχεδὸν 7, διεβιδάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἄνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσακλον μέρη.

Hispania, ae θ. Ἰσπανία, ἤδη ἀπὸ τοῦ 205 π. X. ῥωμαϊκὴ κτήσις. Διηρεῖτο διὰ τοῦ ποταμοῦ Ἰβηρος εἰς δύο ἐπαρχίας (provinciae), εἰς Hispania citerior (ἢ Hisp. Tarraconensis πρὸς Α. καὶ Hisp. ulterior πρὸς Δ. ὑποδιακριθεὶς εἰς τὴν Λυσιτανίαν (μόλις ἀπὸ τοῦ 138 π. X. καταστᾶσαν ῥωμαϊκὴν κτήσιν) καὶ τὴν Βαιτικὴν. Ὁ ἐνικὸς ἀριθμὸς δηλοῖ καὶ ἀμφοτέρως τὰς ἐπαρχίας (83,2).

T. Labienus ἰδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ec)imus Laelius (100,1. 3). Διόκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπηϊκὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laelianae naves (100,2).

Larisa, ae θ. Λάρισα τῆς Θεσσαλίας (96,3. 4. 97,2. 98,3).

Libo ἰδ. Scribonius.

C. (=Gaius) Lucilius Hirrus (82,5). Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὀρώδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ἔρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας, ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonia, ae θ. Ἡ πρὸς Β. τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ἀπὸ τοῦ 168 π. X. ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (102,3).

Messana, ae θ. (ἐκ τοῦ ὄωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη, νῶν Messina. Ἑλληνικὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας, παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101,1,3).

Mytilenae, arum θ. Μυτιλήνη (102,4), πρωτεύουσα τῆς νήσου Λέσβου.

Oricum, i οῦ. (90,1). Ὀρικος, Ὀρικὸς καὶ Ὀρικὸν (νῶν Ἐριχώ). Πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἠπείρου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν

Κεραιυνίων ὀρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (νῦν Valona).

Parthi, ὄrum (82,4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ. καὶ ΝΔ. τῆς Κασπίας θαλάσσης, τὸ νῦν Ἰράν. Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusium, ii οὐ. Πηλούσιον (103,1 (2-104)) νῦν Τινέ (Tineh). Πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου πλησίον τοῦ σημερινοῦ Πόρτ-Σαΐτ. Ἐνεκκ τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenices, um ἄ. Φοίνικες (101,1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, λωρίδος παραλίας ἐν Συρίᾳ, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον. Pompeiānus, Πομπηϊανός. Pompeiāna acies (94,4). Pompeiāni colles (84,2). Pompeiānus exercitus (99,4).

Pompeiāni, ὄrum οὐσιαστ. οἱ Πομπηϊανοί (84,4. 93,1.2.8. 94,2. 95,1. 97,2.3.4. 5. 98,2, 101,5).

M(arcus) Pomponius, Μάρκος Πομπώνιος (101,1). Διοικητὴς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, εἰς οὗ Pomponiāna classis (101,2).

Ptolomaeus XI Nothos εἴτε Aulētes (103, (3). 5).

Ptolomaeus XII Dionysos (103,2. (5). 104,1)). Υἱὸς Πτολομαίου ΙΑ' (ἴδ. Aulus Gabinius καὶ Cleopatra).

Rhodus, i θ. Ῥόδος (102,7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων.

Τῷ 43 π. Χ. ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Romāni cives (101,2,5).

Scipio, ἴδ. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

L(ucius) Scribonius Libo (90,1. 100,1). Ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.

L(ucius) Septimius (104,2,3). Οὗτος ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπηίον ἐν τῷ κατὰ τῶν πειρατῶν πολέμῳ, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολομαίου ΙΑ'. (ἴδ. καὶ A. Gabinius).

Sicilia, ae θ. Σικελία (101,1 (—7)). Μεγίστη καὶ εὐφορωτάτη νῆσος. Ταύτην κατόικουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες

(Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. Χ., τὸ δὲ Α. τῷ 210 π. Χ. Πρωτεύουσα ταύτης ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι. *frētum* (Sicālum) *id. fretum*.

Sulla, *id.* P. Cornelius Sulla.

P(ublīus) Sulpicīus Rufus (101,1). Ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατῖα καὶ Ἰσπανίᾳ, εἶτα διοικητὴς τοῦ στόλου. *Sulpiciāna classis* (101,4).

Syrii, *ōrum* οἱ Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας (101,1).

Syriā, *ae* θ. Συρία, (103,1. 5). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας χώραν καὶ τὴν πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας (*id.* καὶ Antiochia). *Syriācae legiones* (88,3).

Thessaliā, *ae* θ. Θεσσαλία (82,1. 100,3. 101,5).

Thracēs, *um* ἄ. (ἐν Thrac, *cis*) Θράκες (95,3), οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης, χώρας κειμένης μετὰ τοῦ Δουναβέως, τῆς Μαύρης θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μκεδονίας.

Transpadānae coloniae (87,4) *id.* Gallia 1.

C. (=Gaius) Triariūs *id.* Valerius.

C. (=Gaius) Valerīus Triariūs (92,2). Οὗτος διόκησε τμήμα τοῦ Πομπηϊανοῦ στόλου. Φαίνεται ὅτι ἐφρονέυθη ἐν τῇ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχῃ. Ἦτο ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας.

P(ublīus) Vatinīus (90,1. 100,2). Ὅπαδος καὶ ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.

Vibo, *ōnis* θ. (101,1. 3. (-5.)) Οὐιδών, (Ἰπώνιον), νῦν Bivona. Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βρεττίας (νῦν Καλαβρίας), ἔπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἀγ. Εὐφημίας. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 193 π. Χ. Ῥωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια τῆς Vibo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σφίζονται παρὰ τὴν πόλιν Monteleone.

1—Σημαιοφόρος του λεγεώνος (aquilifer).

2—Στρατιώτης του λεγεώνος (miles legionarius).

3—Σημαία του λεγεώνος (aquila).

6—Σημαία του ίππικού (vexillum).

7—Σημαιοφόρος του manipulus (signifer).

4—Σάλπιγξ (tuba).
5—Κέρας (cornu).

cohors in statione

porta praetoria

porta principalis sinistra

porta principalis dextra

mercatores

porta decumana

mercatores

8—Ρομαϊζὸν στρατόπεδον (castra Romana).

9.—Ἐκατόνταχος (centurio).

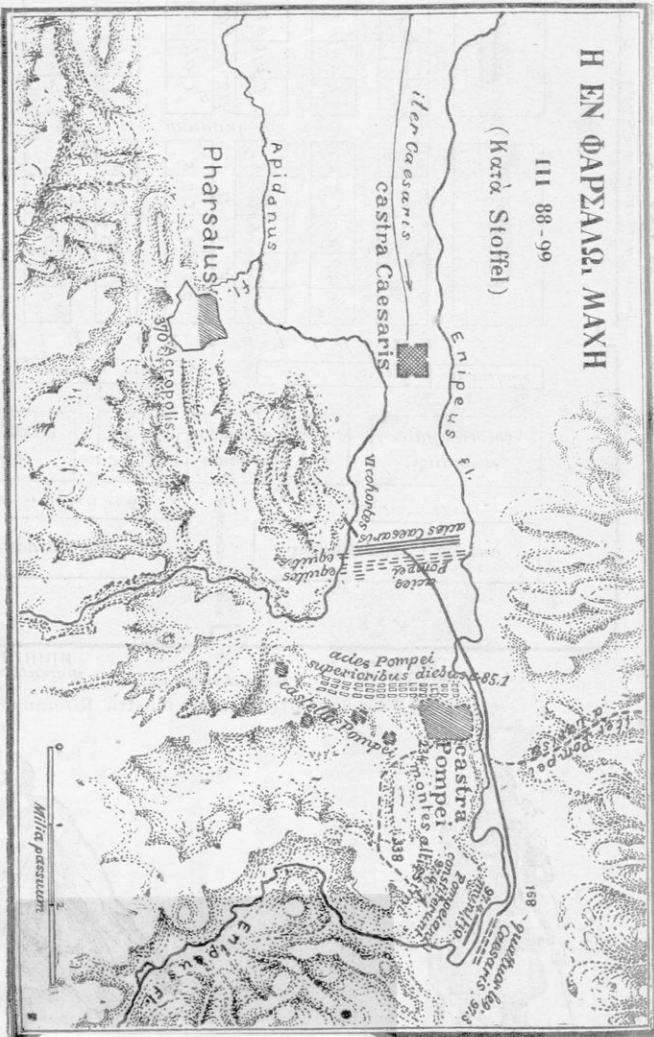

10.—Σφένδογίτης (funditor).

Η ΕΝ ΦΑΡΣΑΛΩ, ΜΑΧΗ

III 88-99

(Κατὰ Stoffel)

leg. IX.	leg. VIII.	leg. VI.	leg. XII.	leg. XI.	leg. XIV.	leg. XIII.	leg. X.
— — — —	— — — —	— — — —	— — — —	— — — —	— — — —	— — — —	— — — —
(—)	(—)	(—)	(—)	(—)	(—)	(—)	(—)
						0 0 0 0	0 0 0 0
							equites

Κατοσιωνή παύτασις (κεφ. 89).

see Cassiodorus (93,5)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

2. Ἀθηναϊκά. Αἰτιοβῆ ἐπιστημονικὴ δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Ἀθηνᾷ (1902).
1. *Studia Critica. Dissertatio inauguralis ad summos in philologia litterisque humanioribus honores rite impetrandos* (Athenis MCMVI).
3. *Quo tempore scripti et editi fuerint Ciceronis libri qui sunt de re publica* (Athenis MCMXV).
4. *Observationes criticae in quosdam locos primi Ciceronis libri qui est de divinatione* (Athenis MCMXV).
5. *Adnotationes criticae ad Ciceronis librum qui de fato inscribitur* (Athenis MCMXV).
6. *De Macrobbii placitis philosophicis eorumque fontibus* (Athenis MCMXV).
7. Ἀνασκευὴ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεοφ. Α. Κακοριδῆ καὶ Ἐλεγχος τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1918 σ. 88.
8. *Audiatur iterum et altera pars.* Ἐν Ἀθήναις 1919 σ. 16.
9. Ὁ Γεώργιος Γρατσιαῖτος καὶ ἡ πρὸς τὰ Λατινικὰ γράμματα σχέσις αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1919 σ. 45.
10. Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1919 σ. 8.
11. Τρίτη Ἀπάντησις εἰς τὸν εἰσηγητὴν κ. Θεοφ. Κακοριδῆν. Ἐν Ἀθήναις 1920 σ. 32.

BIBLIA EGKEKRIMENA

1. Κορνηλίου Νέπωτος βίοι (ἐκλογαί) ἔκδ. Β'	} διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Γυμν.
2. C. Iuli Caesaris belli civilis ἔκδ. Β'	
2. Κικέρωνος ἐπιστολαί (ἔκδοσις σιτερεότυπος)	>> Γ'
4. M. Tulli Ciceronis Somnium Scipionis	>> Α'

Δεξιλόγιον Ἰουλίου Καίσαρος de bello civili (βιβλ. Γ' κεφ. 82-104).
 Κορνηλίου Νέπωτος σχόλια.
 Somnii Scipionis

Διεύθυνσις : Ἐργ. Α. Σκάσσην, Ἀχαρνῶν 52Γ Ἀθήνας.